

ה'עיר שושן' לעומת 'שושן הבירה'

ידיעת תכנית היכל המלך ומקומו יאיר לנו גם את סגנון המגילה הנוהג לשנות את תואר העיר לסירוגין, פעם תכונה "שושן הבירה" ופעם "שושן" בלבד, ואף בפסוק אחד משמשים שני הכינויים בערבוביא: "הרצים יצאו דחופים בדבר המלך והדת ניתנה בשושן הבירה והמלך והמן ישבו לשותות והעיר שושן נבוכה" (ראה שם ג, טו). אחרי שנתגלה תכנית ארמון המלך נמצא הפתרון לדילוגי הסגנון.

סירת מלכי פרס היתה בחלק מיוחד מהעיר המטרופוליטית, אותו המחוז נתבצר למושב המלך ופקידיו ונקרא על שם הבירה, שהיתה בו "עיר הבירה". מסביב לה היתה חומה בצורה וגם נחל מים שהבדיל בין מחוז הבירה לבין שאר העיר, מקום מושב המוני העם. בבירה נתפרסמו דתי המלך, והעתקות כתבי הדת אלה נשלחו להעיר שושן כמו לכל יתר ערי מדינה. מובן כי רוב שדרות עם הגולה ישבו בשושן ואך מעטים היו מן היהודים אשר שכנו במחוז הבירה עצמו.

וכשבת המלך אחשוורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה (א, ב) עשה משתה לכל שריו ועבדיו וגם לכל העם הנמצאים בשושן הבירה (שם, ה), ואת כל נערה בתולה יפת מראה קבצו אל בית הנשים אשר בשושן הבירה (ב, ג), מקום משכן המלך ושריו.

גם "איש יהודי היה בשושן הבירה", הוא מרדכי "אשר הגלה מירושלם עם הגולה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה", שבהיותו מנציבי המלך ניתן לו הרשיון לשבת במחוז הבירה. והאיש ההוא, אשר דם מלכים נזל בעורקיו, לא חפץ לכרוע ולהשתחוות לפני אדם שצלחה לו השעה, ובהיות דבר זה רע בעיני הצורך היהיר השתדל בדבר כתב דת להשמיד את כל היהודים עם מרדכי, כתב הדת ניתן בשושן הבירה ופתשגן הכתב בכל מדינה ומדינה (ג, יד-טו), וכאשר נודע הדבר ליהודים היתה העיר שושן נבוכה, לא אצילי הבירה כי אם המוני עם ישראל שישבו בשושן העיר. המה לא ידעו לשית עצות בנפשם, ומרדכי אשר ידע מכל אשר נעשה יצא ממחוז הבירה לבא בתוך העיר למקום משכן אחיו המדוכאים.

הדבר נודע לאסתר והתחילו לטכס עצה מה לעשות. אז שב מרדכי אל שער המלך (ה, טו; ו, יב), וכאשר צותה אסתר לכנס את כל היהודים הנמצאים בשושן (ה, טו) עבר מרדכי דרך עורקמא דמיא (ראה מגילה, טו ע"א), הוא הנחל שהיה בין הבירה לבין מקום מושב היהודים.

ה' הצליח חפצם. את המן תלו על העץ אשר הכין למרדכי ובשם המלך אחשוורוש נכתבה הדת שניתנה בשושן הבירה (ה, יד) להנקם מאויביהם, ואז העיר שושן צהלה ושמחה (ח, טו) שוב בדיוק: שושן העיר.

היהודים קדמו את הרעה הנשקפת להם אחרי האגרות הראשונות, ויקהלו היהודים ביום שלשה עשר ויהרגו חמש מאות איש ראשי שוטני ישראל שהתרכזו בשושן הבירה (ט, ו), וכאשר בא מספר ההרוגים אשר בשושן הבירה לפני המלך (ט, יא), אמר לאסתר המלכה: בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש בשאר מדינות המלך מה עשו, ומה שאלתך ותעש, ותאמר אסתר: אם על המלך טוב ינתן גם מחר ליהודים אשר בשושן להנקם מאויביהם המוני הצוררים שכניהם בעיר כדת היום במחוז הבירה. כתב דת זה שהיה ביחוד בשביל שושן ניתן בו במקום בשושן. ויקהלו היהודים אשר בשושן ויהרגו באויביהם אשר בשושן (ט, יד-יח).

הדיוק העקבי בתואר העיר יעיד על אמתת המקור ההיסטורי הזה.

[הרב ראובן מרגליות, עוללות, כא]

|| צ"ע ביה"ציה (מהצורה קמ"א - א"ל ס"א כ"ב) ||

ועל דבר אשר שאל למה חשבו במסי מגילה (טו) ד' נשים יפיפיות, הנה אם באנו לחקור בדברי אגדה יש כהנה וכהנה ומי יוכל לעמוד על סודם וכל דבריהם יש להם שורש למעלה. ואעפ"כ בדבר זה יש בו תועלת בכל אחת. מה שחשב שרה הוא להודיע כמה צנוע וקדוש היה אברהם אבינו שבודאי כיון שהיתה יפה ביותר היתה מפורסמת בדורה לרוב יופיה ועם כל זה מעולם לא נסתכל בה וכמו שפירש"י בפסוק הנה נא ידעתי בפרשת לך לך. ומה שחשבו רחב ואביגיל הוא להזהיר כמה ראוי להשמר מלהביט בנשים ולא יגרום טומאה לנפשו לעולם ולכן מביא רחב בשמה זנתה ואביגיל בזכירתה לומר אף שכבר אינו רואה אותה עם כל זה כבר יש מבוא ליצרו הרע לטמא אותו לעולם בכל עת שיזכיר שמה או תעלה בזכרונו וזה ודאי זהירות ומוסר גדול. ומה שחשב אסתר זה עדות לישראל כמה משגיח הקב"ה עליהם שברא אסתר ביופי גדול שתהיה נושאת חן בעיני אחשוורוש להציל ישראל. ולמאן דאמר אפיק אסתר ועייל ושתי הוא ג"כ להגיד נפלאותיו של הקב"ה שעם היות ושתי יפת תואר ביותר ואסתר ירקרקת וא"כ מצד הטבע לא היה לאחשוורוש לאהוב את אסתר עם כל זה ברחמי שמים למען הרבות פדות ישראל על ידה נשאה חן בעיניו מכל הנשים.